

วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร

MUT Journal of Business Administration

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2554)

Volume 8 Number 1 (January – June 2011)

(ความไร้) อำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์:

ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศไทย**

Power (Lessness) of the State in the Globalization Era:

Empirical Proposals on Determination of Domestic Paddy Price in Thailand**

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ Kittisak Jermsittiparsert¹, ธนพร ศรียากุล Thanaporn Sriyakul^{2*},
สุดารัตน์ รอดบุญส่ง Sudarat Rodboonsong³

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

² นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
และอาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร กรุงเทพมหานคร

³ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
และอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์

บทคัดย่อ

ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ รัฐถูกเปรียบเปรยให้เป็นเพียงบ้านหลังเล็กในหมู่บ้านโลก การถกเถียงเกี่ยวกับอำนาจที่แปรเปลี่ยนไปในสถานการณ์เช่นนี้ แม้จะเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในเชิงคุณภาพ แต่การพิสูจน์ในเชิงปริมาณด้วยข้อมูลประจักษ์ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้วิธี

* E-mail address: tsriyakul@hotmail.com

** ปรับปรุงจากบทความวิจัยเรื่อง "รัฐในหมู่บ้านโลก : ข้อพิสูจน์เชิงประจักษ์ผ่านการทำหนดราคาข้าวของไทย" เสนอ ผศ. น.ท.หญิง ดร.งามลย์ ผิวเหลือง และ ผศ.ดร.ถวัลย์ เนียมทรัพย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษารายวิชา ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูงทางสังคมศาสตร์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2553 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณบุคคลผู้มีส่วนร่วมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมให้บทความวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณจินตนา ชัยวรรณการ รองอธิบดีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ สำหรับข้อมูลต่างๆ ดร.ชยงการ ภมรมาศ หัวหน้าสาขาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร สำหรับการเป็นธุระอย่างมากมายเกี่ยวกับระเบียบวิธีทางสถิติ คุณพริมา ดำริธรรมนิจ นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำหรับบทความภาคภาษาอังกฤษ ตลอดจน ผศ.น.ท.หญิง ดร.งามลย์ ผิวเหลือง และ ผศ.ดร.ถวัลย์ เนียมทรัพย์ สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างของบทความวิจัยชิ้นนี้

วิทยาเชิงปริมาณขั้นสูง โดยนำข้อมูลอนุกรมเวลาของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า ในขณะที่ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศไม่มีอิทธิพลต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศทั้งที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ กลับได้รับอิทธิพลจากราคาข้าวสารในตลาดโลก ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจโลกาภิวัตน์ มากกว่าราคานโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 ถึงราว 4.78 เท่า ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอำนาจของรัฐในบริบทเช่นนี้ มิได้อยู่ในสถานะที่จะต่อกรกับอำนาจของกระแสโลกาภิวัตน์ได้อีกต่อไป ข้อเสนอในเชิงนโยบายจึงเกี่ยวพันอยู่กับการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลในปัจจุบันยังคงเลือกที่จะทุ่มงบประมาณจำนวนมากมหาศาลเพื่อเข้าแทรกแซงราคาข้าวต่อไป

คำสำคัญ: รัฐ โลกาภิวัตน์ ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ข้อมูลอนุกรมเวลา

ABSTRACT

In the context of globalization, states are insinuated as little homes in the global village. Although arguments on change of powers in the current situation are widely made qualitatively, quantitative analysis by empirical information is still minimal. This study, therefore, chose an advanced quantitative methodology, using time series data on domestic paddy price, domestic cost in rice production, world market price of rice, and the government-determined price according to its policy, in multiple regression analysis.

The research findings show that while the cost of domestic rice production does not influence domestic paddy price, both the statistic significance at the .05 and .01 levels, domestic paddy price is in fact more affected by the world market price of rice, which represents the globalization power, than by the price determined by the government. Such findings are statistically significant at the level of .05 to approximately 4.78 times, indicating that state power in this context is no longer in the position to bargain with the power of globalization. Hence, policy recommendations continues to link with adjustments of economic managements, in which the current Thai government still chooses to utilize great amount of its budget in order to intercept its market price of rice.

Keywords: State, Globalization, Domestic Paddy Price, Time Series Data

“It is widely asserted that we live in an era in which the greater part of social life is determined by global processes, in which national cultures, national economies and national borders are dissolving. Central to the perception is the notion of a rapid and recent process of economic globalization. A truly global economy is claimed to have emerged or to be in the process of emerging, in which distinct national economies and, therefore, domestic strategies of national economic management are increasingly irrelevant. The world economy has internationalized in its basic dynamics, it is dominated by uncontrollable market forces, and it has as its principal economic actors and major agents of change truly national transnational corporations the owe allegiance to no nation-state and locate wherever on the globe market advantage dictates”

-- Paul Hirst and Grahame Thompson (1999: 1)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“รัฐ” กับ “โลกาภิวัตน์”

นานแสนนานมาแล้วที่ “รัฐ” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์การเมือง อย่างน้อยที่สุดก็นับตั้งแต่ที่อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกผู้เป็นเสมือนบิดาแห่งศาสตร์แขนงนี้ได้เขียนหนังสือเรื่อง “การเมือง” (Politics) ขึ้น ด้วยผลงานชิ้นเอกทางปรัชญาการเมืองนี้เอง อริสโตเติลประกาศว่าภายในรัฐเท่านั้นที่มนุษย์จะสามารถเข้าถึงความสุขอันสูงสุดได้ (Aristotle, 2001: 1127) กระทั่งช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมานักรัฐศาสตร์คนสำคัญๆ อาทิ แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel Huntington, 1997: 33) รวมถึง เคนเนธ วอลท์ซ (Kenneth Waltz, 1979) ต่างก็ยังกล่าวถึงรัฐในฐานะที่เป็นตัวแสดงเพียงหนึ่งเดียวที่มีความสำคัญในกิจการและระบบระหว่างประเทศ ขณะที่ จอห์น สโตสซิงเงอร์ (John Stoessinger, 1990: 6) กล่าวสัพทอีกว่า ในยุคของเราไม่มีมนุษย์คนใดที่อาจจะหลีกเลี่ยงไปจากระบบของรัฐชาติได้ นอกเสียจากจะอพยพไปยังขั้วโลกที่หนาวจัดหรือบนดวงดาวเท่านั้น

ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ชุมชนทางการเมืองรูปแบบนี้มีวิวัฒนาการนับตั้งแต่การก่อตัวขึ้นเป็นรัฐเผ่าชน (Tribal State) จักรภพของประเทศทางตะวันออก (Oriental Empire) นครรัฐของกรีก (Greek City-State) จักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) เรื่อยมาจนถึงรัฐศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudal State) ที่ล้วนแล้วแต่มีดินแดนที่ยังมิได้มีการกำหนดขอบเขตแน่นอน (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2543: 22-23) กระทั่งกษัตริย์ของรัฐต่างๆ ในยุโรปส่วนใหญ่ร่วมกันลงนามกันในสนธิสัญญาสันติภาพเวสฟาเลีย (The Treaty of Westphalia) เมื่อปี ค.ศ.1648 ภายหลังการสู้รบกันอย่างยาวนานถึง 30 ปี ด้วยสาเหตุ

แห่งความแตกต่างกันของนิยามทางศาสนาที่นับถือ อันมีผลให้เกิดหลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน รวมถึงการยอมรับเส้นแบ่งเขตระหว่างรัฐในทางกฎหมาย ตลอดจนการไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่นไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม (Opello, Jr. and Rosow, 2004: 79)

กล่าวโดยสรุป รัฐสมัยใหม่ (Modern State) ที่เพิ่งเกิดขึ้นนี้ ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อยที่สุด 4 ประการ ได้แก่ (สมเกียรติ วันทะนะ, 2552: 97-98)

1. ดินแดนที่มีอาณาเขตชัดเจนแน่นอน (Territory) องค์ประกอบนี้ทำให้รัฐสมัยใหม่มักถูกเรียกขานกันในอีกชื่อหนึ่งด้วยว่า “รัฐที่มีอาณาเขตชัดเจน” (Territorial State)

2. ประชากร (Population) ที่อยู่อาศัยในอาณาเขตดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง รัฐสมัยใหม่โดยทั่วไปมักต้องการให้ประชากรมีความเหมือนกันหรือมีลักษณะร่วมกัน โดยเรียกว่าเป็นสัญชาติ (Nationality) เดียวกัน และด้วยเหตุนี้รัฐสมัยใหม่จึงมักถูกเรียกว่าเป็น “รัฐชาติ” (Nation State) อีกด้วย

3. กลไกการปกครอง (Government) ทำหน้าที่ดูแลความสงบสุขให้กับการอยู่อาศัยของประชากรภายในรัฐ รวมทั้งการติดต่อคบหาสมาคมกับบุคคลหรือองค์กรภายนอก กลไกการปกครองนี้รวมทั้งคณะบุคคลที่ได้มาด้วยกระบวนการทางการเมือง อันได้แก่ รัฐบาลและกลไกของรัฐอันเป็นข้าราชการหรือพนักงานประจำทั้งปวง ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

4. เอกราชหรืออำนาจอธิปไตย (Sovereignty) การที่คณะบุคคลปกครองประชากรบนดินแดนที่ชัดเจนได้อย่างอิสระนี้ ทำให้กฎหมายระหว่างประเทศและแบบแผนทางการทูตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถือกันว่าดินแดนแต่ละแห่งดังกล่าวมีอำนาจอธิปไตยของตนเอง นั่นคือมีความเด็ดขาด (Absolute) มีลักษณะใช้ได้ทั่วไป (Comprehensive) มีความถาวร (Permanence) และแบ่งแยกไม่ได้ (Indivisibility)

มิเชล แมนน์ (Michael Mann, 1986: 7-10 cited in Linklater, 2001: 620) ตั้งข้อสังเกตต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นไว้ 2 ประการ ประการแรก รัฐสมัยใหม่สามารถปลุกเร้าให้เกิดอำนาจขึ้นภายในอย่างแรงกล้า (Intensive Power) ลึกลงในสังคม ประการที่สอง รัฐสมัยใหม่สามารถสร้างให้เกิดอำนาจที่จะแผ่ขยายออกไป (Extensive Power) ข้ามเส้นเขตแดนของรัฐ ทำนองเดียวกันกับอิมมานูเอล วอลล์เตอร์สไตน์ (Immanuel Wallerstein, 2004: 42-43) ที่กล่าวถึงการอ้างอำนาจอธิปไตยของออร์บิตัล อันเป็นผลผลิตของระบบโลกยุคใหม่ ว่ามีเพียงแต่จะจำกัดอยู่ภายในเท่านั้น แต่รวมถึงภายนอก กล่าวก็คือรัฐอื่นๆ ด้วย

ด้วยเหตุนี้ คำสำคัญอย่าง “จักรวรรดินิยม” (Imperialism) จึงถูกผลิตขึ้นใช้เพื่อกล่าวถึงกระบวนการการขยายอำนาจของรัฐซึ่งเกี่ยวพันอยู่กับการเข้ายึดครองผืนแผ่นดิน การขยายการครอบงำทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงการควบคุมเหนือผู้อื่น (Spiegel, 1995: 185) ด้วยการตัดสินใจดำเนินการเช่นนี้ของมหาอำนาจยุโรปขณะนั้น ก่อให้เกิดการเชื่อมกันอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรกของระบบโลก จักรวรรดิต่างๆ ขยายตัวข้ามมหาสมุทรและพื้นทวีป กระทั่งแทบจะไม่มีพื้นที่ใดในโลกที่สามารถรอดพ้นจากจักรวรรดินิยมยุโรปไปได้ ไม่ว่าจะเป็นอเมริกา ออสเตรเลีย แอฟริกา

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุธารัตน์ รอดบุญส่ง

ตลอดจนเอเชีย (Opello, Jr. and Rosow, 2004: 167) กระทั่งในท้ายที่สุด กระบวนการเช่นนี้ก็พัฒนาตนเองกลายมาเป็นสิ่งที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ในปัจจุบัน (Robins, 1999: 344 cited in Lawson, 2007: 120)

“อำนาจ (?) ของรัฐ” ใน “ยุคโลกาภิวัตน์”

แม้ในอดีต รัฐจะเป็นพลังขับเคลื่อนอยู่เบื้องหลังให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ขึ้น (Linklater, 2001: 621) ก็ตาม หากแต่พื้นที่ที่พื้นเพของกระบวนการสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ โลกาภิวัตน์ได้กลายสภาพเป็นจักรกลที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอันรัฐ ในฐานะผู้สร้าง มีอาจจะควบคุม เป็นปฏิปักษ์ รวมถึงต้านทานได้อีกต่อไป (Held, McGrew, Goldblatt and Perraton, 1999: 1) ในทางตรงกันข้าม รัฐกลับตกอยู่ในสถานะของผู้ตั้งรับ ถูกคุกคาม ตลอดจนสูญเสียอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมในมิติทางเศรษฐกิจไป (Lawson, 2007: 123) ภายใต้อาณัติการณเช่นนี้ จึงแทบจะไม่มีทางเสียเลยสำหรับรัฐหนึ่งรัฐใดที่จะสามารถตัดสินใจกำหนดนโยบายภายในด้านเศรษฐกิจของตนเองได้โดยปราศจากการพิจารณาถึงแนวโน้มระหว่างประเทศ (United Nations, 1990: 1)

อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler, 2532: 263-267) เป็นผู้หนึ่งที่กล่าวถึงสถานะทางอำนาจของรัฐภายใต้อาณัติการณปัจจุบันไว้อย่างน่าสนใจ ว่ารัฐที่เห็นวาทะตนเองมีอำนาจอธิปไตยเบ็ดเสร็จ แท้ที่จริงแล้วก็ยังเป็นเพียงหน่วยย่อยที่ไม่อาจแสดงบทบาทอะไรในระดับโลกได้ ความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในขณะนี้ จะทำให้รัฐบาลแต่ละชาติไม่อาจดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของตนเองได้โดยอิสระ อำนาจซึ่งเคยเป็นของประเทศจะถูกจำกัดลงอย่างแหลมคม รัฐบาลจำต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่เหนือกว่าระดับประเทศ ทุกประเทศกำลังพบกับความสั่นสะเทือนทางด้านอธิปไตย อำนาจของรัฐจะค่อยๆ เสื่อมสูญ ในขณะทีระบบโลกกำลังเคลื่อนเข้ามาแทนที่

“รัฐไทย” กับ “โลกาภิวัตน์”

สำหรับรัฐไทยของเรานั้น หมุดหมายทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการจำนวนมากถือกันว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ รวมถึงการกลายไปเป็นหนึ่งในเดียวกับกระแสแห่งการย่นย่อรัฐให้กลายเป็นเพียงบ้านหลังเล็กในหมู่บ้านโลกอย่างชัดเจนก็คือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงจำยอมลงพระนามในสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) กับเซอร์ จอห์น บาวริง (Sir John Bowring) ข้าหลวงใหญ่ประจำฮ่องกง ในฐานะราชทูตของสมเด็จพระราชินีแห่งอังกฤษ ในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ.2398

เป้าหมายสำคัญของการทำสนธิสัญญานี้ อัจราพร กมฺพพิสมัย (2550: 371) แสดงทัศนะว่าเป็นความประสงค์ของมหาอำนาจตะวันตกที่จะใช้ไทยเป็นตลาดสินค้า เป็นแหล่งขุดหาวัตถุดิบ รวมถึงการลงทุนของประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง

นอกเหนือจากการพิจารณาว่าสนธิสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคและทำให้ไทยเสียเปรียบแล้ว (ชูศรี มณีพุกษ์, 2550: 3-7) ผลของสนธิสัญญายังส่งผลให้ไทยต้องยอมรับหลักการ

การแข่งขันกันทำระหว่างประเทศแบบอาณานิคม ที่ต้องทำหน้าที่ผลิตสินค้าเฉพาะอย่างตามความต้องการของตลาดโลกอีกด้วย โครงสร้างสินค้า โดยเฉพาะสินค้าออกจึงเปลี่ยนแปลงไป จำนวนชนิดของสินค้าลดลงเหลือเพียงไม่กี่ชนิด ได้แก่ ข้าว ไม้สัก และดีบุก เป็นต้น (อรรถพร กุมพพิสมัย, 2550: 372-373) โดยข้าวถือเป็นสินค้าที่สำคัญที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอื่นๆ (ชัย เรื่องศิลป์, 2533: 251) ปริมาณการส่งออกต่อปริมาณผลผลิตที่สามารถผลิตได้ต่อปีขยายตัวสูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 17 เป็นร้อยละ 47 (Rural Reconstruction and Friends Alumni, 2002) คิดเป็นร้อยละ 70 ของสินค้าออกทั้งหมด (อรรถพร กุมพพิสมัย, 2550: 373) รูปแบบการผลิตที่เคยเป็นไปเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นสำคัญ จึงกลายเป็นการผลิตเพื่อการค้าระหว่างประเทศแทน (Rural Reconstruction and Friends Alumni, 2002)

“การกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ” กับ “อำนาจ (?) ของรัฐไทย”

เนื่องจากข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศมายาวนาน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2533: 2) อย่างน้อยที่สุดก็นับตั้งแต่การขยายตัวของการผลิตข้าวภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาบาวริง ทั้งในมิติของพื้นที่การเพาะปลูก ที่เพิ่มขึ้นจาก 5.8 ล้านไร่ ใน พ.ศ.2393 เป็น 20.07 ล้านไร่ ใน พ.ศ.2473 กระทั่ง 67.6 ล้านไร่ ใน พ.ศ.2549 ตลอดจนมิติของปริมาณผลผลิตข้าว ที่เพิ่มจาก 1.15 ล้านตัน ใน พ.ศ.2438 เป็น 2.94 ล้านตัน ใน พ.ศ.2473 และมากกว่า 10 ล้านตัน ใน พ.ศ.2547 (ชูศรี มณีพฤษ, 2550: 3-13; กรมการค้าภายใน, 2553ค) ส่งผลให้ไทยกลายเป็นผู้ผลิตข้าวรายสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นผู้ส่งออกสูงสุดอันดับ 1 ของโลก ราคาข้าวจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความสนใจศึกษาโดยนักเศรษฐศาสตร์ภายในประเทศเรื่อยมา

ผลงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ (2533) เรื่อง “การคาดคะเนอย่างสมเหตุสมผล: กรณีศึกษาของราคาข้าว” และผลการวิจัยของ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2549) เรื่อง “โครงการจัดทำระบบคาดการณ์และเตือนภัยสินค้าเกษตร: ข้าว” รวมถึงผลงานของ ประยงค์ เนตยารักษ์ (2550) เรื่อง “เศรษฐศาสตร์การเกษตร” ซึ่งให้เห็นว่าราคาข้าวขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ อย่างน้อย 3 ปัจจัย ได้แก่ ต้นทุนการผลิต อุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก และนโยบายของรัฐบาล

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับราคาข้าวที่ซื้อขายกันภายในประเทศไทย ซึ่งนิยมอ้างอิงราคาข้าวเปลือก ชนิดข้าว 5% เนื่องจากเป็นข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูก รวมถึงมีปริมาณผลผลิตมากที่สุด ทั้งยังเป็นสินค้ามาตรฐานทั่วไปในตลาด (จินตนา ชัยวรรณการ, 2553) พบว่ารัฐบาลหลายยุคหลายสมัยตัดสินใจในทำนองเดียวกันที่จะใช้อำนาจของรัฐในการเข้าแทรกแซงราคาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การเก็บค่าธรรมเนียมการส่งออก (ฟรีเมียมข้าว) ภาษีส่งออก ข้าวสำรอง การกำหนดโควตาส่งออก (อัมมาร สยามวาลา และ สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง, 2531 อ้างใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2533) และการรับจำนำข้าวเปลือก (ประยงค์ เนตยารักษ์, 2550: 271-273)

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุธารัตน์ รอดบุญส่ง

กระทั่งแปรรูปเปลี่ยนร่างมาเป็นการประกันรายได้เกษตรกรในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งก็คือ เพื่อยกระดับราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้น (ประยงค์ เนตยารักษ์, 2550: 271) แทนที่จะปล่อยให้ราคาเป็นไปตามกลไกตลาดโดยเสรี

ทั้งนี้ หากกล่าวถึงปัจจัยนโยบายของรัฐบาลที่นำมาใช้เพื่อแทรกแซงราคาเช่นนี้ เป็นตัวแทนหนึ่งของอำนาจรัฐ ปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก ก็อาจถือเป็นตัวแทนของอำนาจโลกาภิวัตน์ ที่กำลังคั่งงำกันอยู่ ผ่านราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5%

ผลการสำรวจเบื้องต้น ยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยใดที่มุ่งพิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยนโยบายของรัฐบาล และปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ รวมถึงมีอิทธิพลต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% มากกว่ากัน เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงสถานะทางอำนาจระหว่างรัฐ กับโลกาภิวัตน์ ในเชิงประจักษ์

ผลสืบเนื่องจากการที่ยังคงขาดการศึกษาวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับ คำถามที่เกิดขึ้นจึงตกอยู่กับรัฐบาล ในฐานะผู้ตัดสินใจ เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเลือกใช้นโยบาย ซึ่งท้ายที่สุดตกไปเป็นภาระกับงบประมาณของประเทศโดยรวมอย่างมาก โดยปราศจากความชัดเจนถึงความคุ้มค่ากับเม็ดเงินที่ต้องสูญเสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์ของการเป็นเพียงบ้านหลังเล็กในหมู่บ้านโลกแห่งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์อย่างน้อย 2 ประการ ทั้งในระดับการวิจัยและระดับสูงสุด ตามลำดับ ดังนี้

ประการแรก เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล อันจะทำให้ทราบต่อไปว่าการกำหนด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% นี้ ประกอบด้วยอิทธิพลของตัวแปรทั้ง 3 นี้หรือไม่ ตลอดจนในอัตราส่วนเท่าใด

ประการที่สอง เพื่อพิสูจน์อำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์ ว่ายังคงมีอยู่หรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจโลกาภิวัตน์ โดยพิจารณาผ่านข้อมูลประจักษ์ข้างต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร รวมถึงอิทธิพลของตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจโลกาภิวัตน์ และตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐ ต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5%

ระเบียบวิธีการวิจัย

ข้อมูลและตัวแปร

คณะผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) ที่ได้รับการรวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสอบถามโดยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ จำนวนทั้งสิ้น 67 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2548 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2553 ของตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% (Price) เนื่องจากเป็นข้าวที่เกษตรกรปลูก รวมถึงมีปริมาณผลผลิตมากที่สุด ทั้งยังเป็นสินค้ามาตรฐานทั่วไปในตลาด จากสำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร (2553) ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรตาม
2. ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ (Cost) เพื่อแทนปัจจัยต้นทุนการผลิต จากศูนย์สารสนเทศการเกษตร (2553) ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ
3. ราคาข้าวสารในตลาดโลก (World) เพื่อแทนปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก จากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และกรมการค้าระหว่างประเทศ (2553) ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ
4. ราคานโยบายของรัฐบาล (GovPrice) เพื่อแทนปัจจัยนโยบายของรัฐบาล จากกรมการค้าภายใน (2553ก; 2553ข) ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

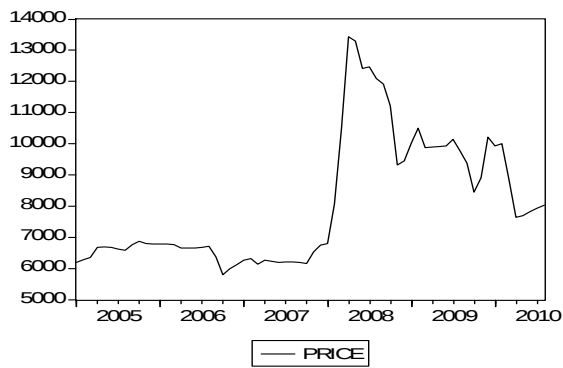
คณะผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้รับจากข้อมูลอนุกรมเวลาของแต่ละตัวแปร มีลำดับการนำเสนอดังนี้ ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ราคาข้าวในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล

ส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุ มีลำดับการนำเสนอดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือก

กิตติศักดิ์ เจริญทรัพย์ประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุธารัตน์ รอดบุญส่ง

ภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคานโยบายของรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล และท้ายที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างราคานโยบายของรัฐบาล กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

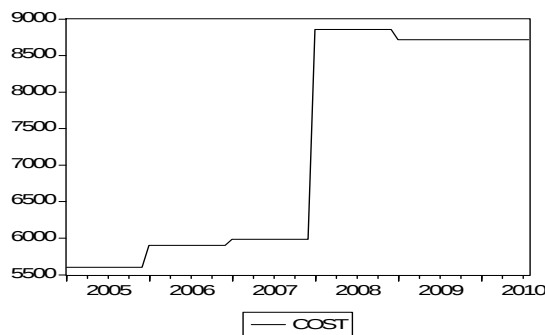
ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5%

รูปที่ 1: ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5%

ในระยะแรก ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2548 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2551 ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% มีการแกว่งตัวขึ้นลงไปมาของราคาอยู่ระหว่าง 5,803 บาทต่อตัน ถึง 6,863 บาทต่อตัน กระทั่งเริ่มขยับตัวสูงขึ้นเป็น 8,066 บาทต่อตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 และแตะเพดานสูงสุดในอีก 2 เดือนถัดมาที่ราคา 13,445 บาทต่อตัน ก่อนจะค่อยๆ ขยับตัวลดลงมาอยู่ที่ราคา 7,925 บาทต่อตัน ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2553

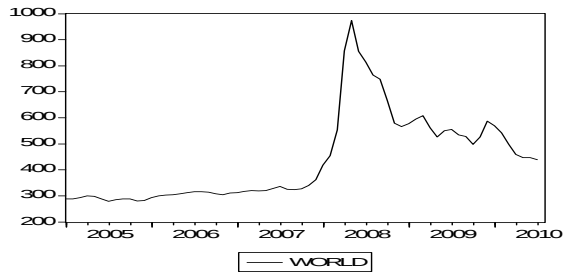
ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

รูปที่ 2: ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ พ.ศ.2548 ที่มีต้นทุนอยู่ที่ 5,602 บาทต่อตัน ขยับขึ้นมาเป็น 5,905 บาทต่อตัน ในปีถัดมา กระทั่งเพิ่มสูงขึ้นเป็น 8,859 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2552 ก่อนขยับลดลงเล็กน้อยเหลือ 8,715 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2553

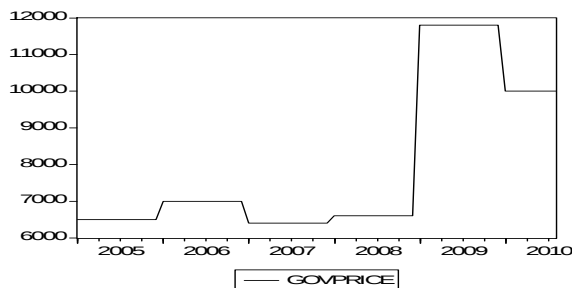
ราคาข้าวสารในตลาดโลก

รูปที่ 3: ราคาข้าวสารในตลาดโลก

ราคาข้าวสารในตลาดโลกในระยะแรก นับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2548 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2550 มีการแกว่งตัวขึ้นลงอยู่ในช่วงแคบๆ ระหว่าง 279 เหรียญสหรัฐต่อตัน ถึง 362 เหรียญสหรัฐต่อตัน ก่อนปรับตัวสูงขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ.2551 เป็น 418 เหรียญสหรัฐต่อตัน กระทั่งแตะเพดานสูงสุดในอีก 4 เดือนถัดมาที่ราคา 973 เหรียญสหรัฐต่อตัน จากนั้นจึงค่อยๆ ขยับตัวลดลงมาอยู่ที่ราคา 438 เหรียญสหรัฐต่อตัน ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2553

ราคานโยบายของรัฐบาล

รูปที่ 4: ราคานโยบายของรัฐ

ราคานโยบายของรัฐสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระยะ ตามรูปแบบที่รัฐบาลประกาศใช้เพื่อแทรกแซงราคา กล่าวคือ ระยะแรก การรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2548 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2552 รัฐบาลกำหนดราคารับจำนำไว้ที่ 6,500 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2548 7,000 บาทต่อ

กิตติศักดิ์ เจริญทรัพย์ประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุธารัตน์ รอดบุญส่ง

ตัน ใน พ.ศ.2549 6,400 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2550 6,600 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2551 และ 11,800 บาทต่อตัน ใน พ.ศ.2552 ส่วนระยะที่สอง การประกันรายได้ ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2553 เป็นต้นมา โดยมียราคาดัชนีอยู่ที่ 10,000 บาทต่อตัน

เมื่อพิจารณาข้อมูลอนุกรมเวลาข้างต้นโดยภาพรวมด้วยตาเปล่าก่อนการนำไปทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติขั้นสูง การวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่าทั้ง 4 ตัวแปรที่มีแนวโน้มของข้อมูลที่คล้ายคลึงและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

ในขั้นแรก เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% มีความสัมพันธ์หรือไม่กับปัจจัยต้นทุนการผลิต อันเป็นปัจจัยฝ่ายผู้ผลิต ณ ที่นี้คือตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ และปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก อันเป็นปัจจัยฝ่ายผู้บริโภค ณ ที่นี้คือตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก

ตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าในขณะที่ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ไม่มีความสัมพันธ์กับต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ทั้งที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กลับมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาข้าวสารในตลาดโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 ซ้ำยังเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ได้มากถึงร้อยละ 94.84 อีกด้วย

เบื้องต้นจึงสรุปได้ว่า ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ หรือก็คือปัจจัยต้นทุนการผลิต หากแต่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นอยู่กับตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก หรือก็คือปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก

ตารางที่ 1: การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

Variable	B	T	Sig
Constant	2607.814	5.004482	0.0000
World	11.53577	11.31586	0.0000
Cost	0.055593	0.472681	0.6380
Adj R ²	0.948405		
F	607.6016		
Sig f	0.0000		

ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคานโยบายของรัฐบาล

ขั้นต่อมา เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% จะมีความสัมพันธ์หรือไม่กับนโยบายของรัฐ ในฐานะตัวแสดงที่พยายามเข้ามามีบทบาทในการแทรกแซงกลไกตลาด นอกเหนือไปจากฝ่ายผู้ผลิตและฝ่ายผู้บริโภคข้างต้น ณ ที่นี้คือตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาล

ตารางที่ 2 ซึ่งให้เห็นว่าราคานโยบายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 หากแต่ยังเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ได้เพียงร้อยละ 15.37 เท่านั้น

ผลจากการวิเคราะห์ในขั้นนี้จึงเหลือตัวแปรเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% คือตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก หรือก็คือปัจจัยอุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก ซึ่งนอกเหนือจากการเป็นปัจจัยฝ่ายผู้บริโภคแล้ว ยังเป็นตัวแทนของอำนาจโลกาภิวัตน์อีกด้วย และตัวแปรราคานโยบายของรัฐ หรือก็คือปัจจัยนโยบายของรัฐ ซึ่งนอกเหนือจากการเป็นตัวแสดงที่พยายามเข้ามามีบทบาทในการแทรกแซงกลไกตลาดแล้ว ยังเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2: การวิเคราะห์ถดถอย ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคานโยบายของรัฐบาล

Variable	B	T	Sig
Constant	5012.686	3.381446	0.0012
GovPrice	0.384888	2.814105	0.0064
R ²	0.153723		
F	11.98866		
Sig f	0.000944		

ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล

การวิเคราะห์ในขั้นนี้จึงเป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าตัวแปรใด ระหว่างราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล ที่จะมีความสัมพันธ์ รวมถึงอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% มากกว่ากัน และในอัตราส่วนที่เท่าใด ซึ่งนัยนี้หมายถึงการเปรียบเทียบระหว่างอำนาจโลกาภิวัตน์และอำนาจรัฐต่อการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% นี้ด้วย

ตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่าทันทีที่นำตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกมาเข้าทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุพร้อมกันกับตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาล ส่งผลอย่างชัดเจนให้ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลังนี้จากเดิมที่เคยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 คือ .0064 เปลี่ยนแปลงไปเป็นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ .0403 ในขณะที่ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกยังคงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 โดยที่ตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ได้ถึงร้อยละ 95.22

นอกจากนี้ ตารางที่ 3 ยังชี้ให้เห็นอีกว่า การที่ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งอิทธิพลทำให้ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันถึง 11.66 บาท ในขณะที่ตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งอิทธิพลทำให้ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันเพียง 0.07 บาท เท่านั้น ซึ่งเมื่อปรับหน่วยจากเหรียญสหรัฐมาเป็นบาท (คำนวณจากค่าประมาณ 1 เหรียญสหรัฐเท่ากับ 30 บาท) แล้วเทียบเป็นอัตราส่วน พบว่าอิทธิพลของตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกที่มีต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% สูงกว่าอิทธิพลของตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาลที่มีต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ถึงประมาณ 4.78 เท่า

พร้อมกันกับการยืนยันถึงอิทธิพลของตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกที่มีต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ที่สูงกว่าอิทธิพลของตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาล อันหมายถึงอำนาจที่สูงกว่าของโลกาภิวัตน์ต่ออำนาจรัฐในยุคปัจจุบัน คำถามที่ย่อมเกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้คนก็คือ การกำหนดราคานโยบายของรัฐบาลเองมีรากฐานมาจากอะไร รัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอกับตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% อันเป็นผลิตผลหลักที่รัฐบาลเข้าแทรกแซงราคา รวมถึงตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ อันหมายถึงต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ด้วยหรือไม่

ตารางที่ 3: การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล

Variable	B	T	Sig
Constant	2422.185	7.109551	0.0000
World	11.65876	27.36304	0.0000
GovPrice	0.067235	2.092827	0.0403
Adj R ²	0.952152		
F	607.6805		
Sig f	0.0000		

ความสัมพันธ์ระหว่างราคานโยบายของรัฐบาล กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

ขั้นสุดท้ายนี้เป็นการนำตัวแปรราคานโยบายของรัฐบาลมากำหนดเป็นตัวแปรตาม โดยกำหนดให้ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลก และตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ เป็นตัวแปรอิสระ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ รวมถึงมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามหรือไม่ ตลอดจนในทิศทางและสัดส่วนที่เท่าใด

ตารางที่ 4 ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่ตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคานโยบายของรัฐบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกกลับมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคานโยบายของรัฐบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 โดยที่ตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายราคานโยบายของรัฐได้ร้อยละ 50.64

ทั้งนี้ การที่ตัวแปรต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งอิทธิพลทำให้ราคานโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันถึง 1.70 บาท ในขณะที่ตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งอิทธิพลทำให้ราคานโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามถึง 8.23 บาท ซึ่งเมื่อปรับหน่วยจากเหรียญสหรัฐมาเป็นบาทแล้วเทียบอัตราส่วน พบว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรราคาข้าวสารในตลาดโลกต่อราคานโยบายของรัฐบาล จะเท่ากับ 1 บาท ต่อ 0.27 บาท ในทิศทางตรงกันข้าม

ตารางที่ 4: การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ราคานโยบายของรัฐบาล กับราคาข้าวสารในตลาดโลก และต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ

Variable	B	T	Sig
Constant	-678.3329	-0.372568	0.7107
World	-8.232870	-2.664335	0.0098
Cost	1.695677	3.773268	0.0004
Adj R ²	0.506364		
F	34.85094		
Sig f	0.000000		

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาของข้อมูลอนุกรมเวลาโดยภาพรวม พบว่าทั้งราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% ต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศ ราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคา

กิตติศักดิ์ เจริมสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุตารัตน์ รอดบุญส่ง

นโยบายของรัฐบาล ล้วนมีแนวโน้มของข้อมูลที่คล้ายคลึงและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งสิ้น กล่าวคือ ในระยะแรก นับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2548 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2550 หรือเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 ข้อมูลมีการแกว่งตัวขึ้นลงอยู่ในช่วงแคบๆ ก่อนเริ่มปรับตัวสูงขึ้น กระทั่งแตะเพดานสูงสุดราว เดือนเมษายน หรือพฤษภาคม พ.ศ.2551 จากนั้นจึงค่อยๆ ชัยับตัวลดลง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% กับต้นทุน การผลิตข้าวภายในประเทศ ราคาข้าวสารในตลาดโลก และราคานโยบายของรัฐบาล พบว่าต้นทุนการ ผลิตข้าวภายในประเทศไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 ส่วนราคา ข้าวสารในตลาดโลกมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 ในขณะที่ราคานโยบายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ราคาข้าวสารในตลาดโลกมีอิทธิพลต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% มากกว่า อิทธิพลของราคานโยบายของรัฐบาล ถึง 4.78 เท่า

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคานโยบายของรัฐบาล กับต้นทุนการ ผลิตข้าวภายในประเทศ และราคาข้าวสารในตลาดโลก พบว่าต้นทุนการผลิตข้าวภายในประเทศมี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ .05 และ .01 ส่วนราคาข้าวสารใน ตลาดโลกกลับมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ทั้งระดับ .05 และ .01

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ในขณะที่ปัจจัยต้นทุนการ ผลิตได้หมดอำนาจในการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศไปแล้วโดยสิ้นเชิง ปัจจัยนโยบายของ รัฐบาลที่มุ่งแทรกแซงราคาเรื่อยมาก็อยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอุปสงค์และ อุปทานข้าวในตลาดโลก อันเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงสถานะทางอำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์ที่ ค่อยๆ สลายหลอ กระทั่งเกือบจะไม่เหลืออยู่แล้วในทางปฏิบัติ หากแต่สิ่งเหล่านี้อาจจะยังไม่เป็นที่ ประจักษ์แก่รัฐบาลไทยซึ่งดูเหมือนจะมีความเชื่อมั่นว่าการใช้เงินงบประมาณจำนวนมหาศาลของชาติ เข้าต่อต้านจะสามารถทัดทานอำนาจที่รัฐต่างๆ ในโลกเข้าใจเป็นอย่างดีแล้วว่ามิอาจต่อกรได้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประจักษ์ของการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เป็นเครื่อง เตือนสติอย่างดีแก่รัฐบาล รวมถึงประชาชนทุกคน ว่าควรที่จะตระหนักให้มากถึง “ความไร้อำนาจของ รัฐในยุคโลกาภิวัตน์” ยุคที่รัฐมีอาจคงบทบาทการเป็นตัวแสดงเพียงหนึ่งเดียวต่อไป หากแต่เป็นยุคที่รัฐ ต้องหาทางเอาตัวรอด การกำหนดนโยบายเพื่อความนิยมของประชาชน โดยปราศจากการพิจารณาถึง องค์ประกอบภายนอกที่นับวันจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น มิเพียงแต่จะเป็นการนำงบประมาณของชาติ ไปถมมหาสมุทรที่มีอาจเต็มได้แล้ว ยังเป็นการทำร้ายประชาชนของประเทศทางอ้อม ให้ไม่สามารถ พัฒนาศักยภาพการแข่งขันของตนได้อย่างเต็มที่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นจริง อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของคณะผู้วิจัยจากการวิจัยครั้งนี้ จึงเกี่ยวพันอยู่กับการ ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ ซึ่งรัฐบาลสมควร รวมถึงแท้ที่

จริงแล้ว มีอาจจะแทรกแซงราคาข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป ในระยะสั้น การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เทคโนโลยี รวมถึงการแปรรูป ตลอดจนการช่วยเหลือ (ถ้าจำเป็น) ต้องได้รับการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและทันทั่วทั้งที่ ส่วนในระยะยาว การปรับเปลี่ยนชนิดสินค้าอาจจำเป็นที่จะต้องถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพื่อเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเรื้อรังของชาตินี้ต่อไป หากมาตรการระยะสั้นที่ใส่ลงไปมีอาจทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลงได้

รายการอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน. 2553ก. โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ทำนา ปี 2552/2553 (รอบที่ 1 และ รอบที่ 2).
- กรมการค้าภายใน. 2553ข. ราคา ระยะเวลา และปริมาณรับจำนำข้าวเปลือกในปี 2544/45-ปัจจุบัน.
- กรมการค้าภายใน. 2553ค. สรุปปริมาณการส่งออกข้าวไปต่างประเทศรายเดือน.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2543. *พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 2549. *โครงการจัดทำระบบคาดการณ์และเตือนภัยสินค้าเกษตร: ข้าว*. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- จินตนา ชัยวรรณการ. 2553. รองอธิบดีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. *สัมภาษณ์*, 18 กันยายน 2553.
- ชัย เรื่องศิลป์. 2533. *ประวัติศาสตร์ไทยด้านเศรษฐกิจแต่โบราณ ถึง พ.ศ.2399*. พรเพ็ญ อันตระกูล (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ.
- ชูศรี มณีพฤกษ์. 2550. “พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจและการเมืองไทยหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.” ในคณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย. *เอกสารการสอนชุดวิชา เศรษฐกิจกับการเมืองไทย หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า (3-1) - (3-48).
- เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2537. *โลกาภิวัตน์ 2000*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ. 2533. *การคาดคะเนอย่างสมเหตุสมผล: กรณีศึกษาของราคาข้าว*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ประยงค์ เนตยารักษ์. 2550. *เศรษฐศาสตร์การเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. 2553. *ต้นทุนการผลิตข้าว*.
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และ กรมการค้าระหว่างประเทศ. 2553. *ราคาข้าวสารส่งออก FOB*. กรุงเทพมหานคร.

กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และสุภารัตน์ รอดบุญส่ง

- สมเกียรติ วันทะนะ. 2552. **กระบวนการโลกาภิวัตน์และผลกระทบทางสังคม**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา การวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552).
- สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร. 2553. **ราคาข้าวเปลือกนาปรังและนาปี (ณ ความชื้น 15%) เฉลี่ย ทำข้าวลาดยาวและจังหวัดพิษณุโลก**.
- อัจฉราพร กมฺพพิสมัย. 2550. “เศรษฐกิจ สังคมกับการเมืองไทยสมัยรัชกาลที่ 4.” ใน คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย. **เอกสารการสอนชุดวิชา ประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 349 - 406.
- อัลวิน ทอฟฟเลอร์. 2532. **คลื่นลูกที่สาม**. สุภัญญา ตีระวนิช (บรรณาธิการแปล). กรุงเทพมหานคร: ยินหยาง.
- Aristotle. 2001. “POLITICA.” Translated by B. Jowett. In R. McKeon (ed.). **The Basic Works of Aristotle**. New York: The Modern Library. 1113-1316.
- Held, D., A. McGrew, D. Goldblatt and J. Perraton. 1999. **Global Transformations: Politics, Economics, Culture**. Cambridge: Polity.
- Hirst, P. and G. Thompson. 1999. **Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance**. Cambridge: Polity.
- Huntington, S. 1997. **The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order**. New York: Touchstone.
- Lawson, S. 2007. **A Short Introduction to International Relations**. Reprinted. Cambridge: Polity Press.
- Linklater, A. 2001. “Globalization and the Transformation of Political Community.” In J. Baylis and S. Smith. **The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations**. 2nd ed. New York: Oxford University Press. 617-633.
- Opello, Jr., W. and S. Rosow. 2004. **The Nation-State and Global Order: A Historical Introduction to Contemporary Politics**. 2nd ed. Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Rural Reconstruction and Friends Alumni. 2002. “Impacts of Trade liberalization under the Agreement on Agriculture (AoA) of the World Trade Organization: A Case Study of Rice.” **Asia-Pacific Research Network Journal** 7.
- Spiegel, S. 1995. **World Politics in a New Era**. Fort Worth: Harcourt Brace.

Stoessinger, J. 1990. **The Might of Nations: World Politics in Our Time**. 9th ed. New York: McGraw-Hill.

United Nations. 1990. **The World Economy: A Global Challenge**. Department of Public Information, United Nations.

Waltz, K. 1979. **Theory of International Politics**. Massachusetts: Addison-Wesley.